

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	บทฝึกที่ 4	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6
วิชา ศ 41101	เรื่อง ปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย	ประกอบการสอนชั่วโมงที่9-15

❖ เลือกปฏิบัติซอด้วง

การเทียบเสียงซอด้วง

ใช้ขลุ่ยเพียงออเป่าเสียง **ซอล** โดยการปิดมือบน และ นิ้วค้ำ เป่าลมกลางๆ ก็จะได้เสียง **ซอล** ขึ้นสายท่อมของซอด้วง ให้ตรงกับเสียง**ซอล**นี้ ต่อไปเป็นเสียงสายเอก ใช้ขลุ่ยเป่าเสียง **เร** โดยปิดนิ้วต่อไปอีก 3 นิ้ว เป่าด้วยลมแรง ก็จะได้เสียง **เร** ขึ้นสายเอกให้ตรงกับเสียง **เร** นี้

การนั่งสีซอ

นั่งพับเพียบบนพื้น จับคันซอด้วยมือซ้าย ให้ได้กึ่งกลางต่ำกว่ารักดอกลงมาเล็กน้อย ให้ซอโอนออกจากตัวนิดหน่อย คันซออยู่ใน อุ้งมือซ้าย ตัวระบอกซอวางไว้บนขา ให้ตัวระบอกซออยู่ในตำแหน่งข้อพับติดกับลำตัว มือขวาจับคันสีด้วยการแบ่งคันสีให้ได้ 5 ส่วน แล้วจึงจับส่วนที่ 3 ข้างท้าย ให้คันสีพาดไปบนมือนิ้วชี้ นิ้วกลางเป็นส่วนรับคันสี ใช้นิ้วหัวแม่มือกดกระชับไว้ นิ้ววางกับนิ้วก้อยงอไว้ส่วนใน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการดันคันสีออกมาหาสายเอก และ ดึงเข้าเมื่อต้องการสีสายท่อม

การสีซอ

วางคันสีไว้ด้านใน ให้อยู่ในลักษณะเตรียมชักออก ค่อยๆ ดึงคันสีออกให้เกิดเสียง **ซอล** จนสุดคันชัก แล้วเปลี่ยนเป็นสีเข้าในสายเดียวกัน (ทำเรื่อยไปจนกว่าจะคล่อง) พอซอมีสายในคล่องดีแล้ว จึงเปลี่ยนมาสีสายเอกซึ่งเป็นเสียง **เร** โดยการใช้นิ้ววางกับนิ้วก้อยมือขวา ดันคันสีออกปฏิบัติจนคล่อง

ฝึกสลับให้เกิดเสียงดังนี้

คั่นสี ออก เข้า ออก เข้า

เสียง ซอล ซอล เร เร

ข้อควรระวัง ต้องวางข้อให้ตรง โดยใช้ข้อมือซ้ายควบคุม อย่าให้ข้อบิดไปมาได้

ฝึกชั้คั่นสีสายเปล่า

คั่นสี ออก เข้า ออก เข้า

เสียง ซอล ซอล เร เร

คั่นสี ออก เข้า ออก เข้า ออก เข้า ออก เข้า

เสียง ซอล ซอล ซอล ซอล เร เร เร เร

ฝึกสีซ้ำๆ จนคล่องเสียงที่ออกมาจะเรียบ ระวังอย่าให้คั่นสีกระตุก

การฝึกไล่เสียงตามตัวโน้ต

เสียง ซ	สายเปล่า(สายทุ้ม)	0	เสียง ร	สายเปล่า(สายเอก)
เสียง ต	เสียงกดนิ้วชี้	1	เสียง ม	เสียงกดนิ้วชี้
เสียง ท	เสียงกดนิ้วกลาง	2	เสียง ฟ	เสียงกดนิ้วกลาง
เสียง ด	เสียงกดนิ้วนาง	3	เสียง ช	เสียงกดนิ้วนาง
เสียง ปร	เสียงกดนิ้วก้อย	4	เสียง ล	เสียงกดนิ้วก้อย

ฝึกหัดสีสายทุ้มดังนี้

ซ (คั่นสีออก) ต (คั่นสีเข้า) ท (คั่นสีออก) ด (คั่นสีเข้า)

ปร (คั่นสีออก) ด (คั่นสีเข้า) ท (คั่นสีออก) ล (คั่นสีเข้า)

ฝึกหัดสีสายเอกดังนี้

ปร (คั่นสีออก) ม (คั่นสีเข้า) ฟ (คั่นสีออก) ช (คั่นสีเข้า)

ล (คั่นสีออก) ช (คั่นสีเข้า) ฟ (คั่นสีออก) ม (คั่นสีเข้า)

ฝึกหัดสี่ตามตัวโน้ต

แบ่งเป็นแปดช่อง มีตัวเลข (แทนนิ้ว) ตัวเลขที่อยู่บนตัวโน้ตสำหรับสี่สายเอก ส่วนตัวเลขที่อยู่ใต้ตัวโน้ต สำหรับสี่สายทุ้ม

				0 0 0 0	1 1 1 1	2 2 2 2	3 3 3 3	
				ร ร ร ร	ม ม ม ม	ฟ ฟ ฟ ฟ	ซ ซ ซ ซ	สายเอก
ซ ซ ซ ซ	ล ล ล ล	ท ท ท ท	ด ด ด ด					สายทุ้ม
0 0 0 0	1 1 1 1	2 2 2 2	3 3 3 3					

4 4 4 4	3 3 3 3	2 2 2 2	1 1 1 1	0 0 0 0				
ล ล ล ล	ซ ซ ซ ซ	ฟ ฟ ฟ ฟ	ม ม ม ม	ร ร ร ร				สายเอก
					ด ด ด ด	ท ท ท ท	ล ล ล ล	สายทุ้ม
					3 3 3 3	2 2 2 2	1 1 1 1	

การฝึกวางนิ้ว ต้องวางให้ได้ลำดับให้นิ้วอยู่ในระดับที่พอดี ใช้ปลายนิ้วกดลงไปตามตัวโน้ตโดยวิธีการสลับกันไปทุกตัวโน้ต ระวังคันชัก ออก - เข้า ให้ถูกต้องด้วย

	0 1 2 3	4 3 2 1	3 2 1 0	2 1 0	1 0	0		
	ร ม ฟ ซ	ล ซ ฟ ม	ซ ฟ ม ร	ฟ ม ร	ม ร	ร		สายเอก
ซ ล ท ด				ด	ด ท	ด ท ล	ด ท ล ซ	สายทุ้ม
0 1 2 3				3	3 2	3 2 1	3 2 1 0	

พึงเข้าใจว่า เมื่อเริ่มต้น ต้องชัก คันชักออกเสมอ พยายามสีช้าๆ ให้คล่อง

ปฏิบัติเพลงล่องแม่ปิง (ซอด้วง)

โน้ตเพลงล่องแม่ปิง บรรทัดที่ 1

-	+	-	+	-	+	-	+	
1				1031				
		ม		----			ม ร ช ม	สายเอก
- - - ซ	- ซ ซ ซ	ล ซ ซ	- ล - ด	----	ซ ล ซ ด	ซ ล ซ ด		สายทุ้ม
0	000	100	13		0103	0103		

โน้ตเพลงล่องแม่ปิง บรรทัดที่ 2

1 1	01	3 1 0	10		3 01	3 1 0	10	
- ม - ม	ร ม	- ซ - ม	ร ม ร	----	ซ ร ม	- ซ - ม	ร ม ร	สายเอก
	- ด		ด	----	ด		ด	สายทุ้ม
	3		3		3		3	

โน้ตเพลงล่องแม่ปิง บรรทัดที่ 3

	0 1 0			01				
	ร	- ม - ร		ร ม				สายเอก
- ซ - ล	- ด -		- ด - ล	- ด	- ซ - ล	ซ ล ด ล	- ซ - ซ	สายทุ้ม
0 1 3			3 1 3		0 1	0131	0 0	

❖ **เลือกปฏิบัติขลุ่ยเพียงออ****ทำนองและการจับ**

การเล่นเครื่องดนตรีของไทยทุกชนิด นักดนตรีต้องสำรวมกิริยามารยาท ปฏิบัติให้เรียบร้อยให้ความเคารพต่อครูบาอาจารย์ เครื่องดนตรี ผู้ฟัง ตลอดจนนักดนตรีด้วยกันเอง

การนั่งเป่าขลุ่ย ต้องนั่งตัวตรงเพื่อให้ลมเดินสะดวก ถ้านั่งกับพื้นควรนั่งพับเพียบ

การจับขลุ่ย แต่โบราณมาจะจับเอามือขวาอยู่ข้างบนมือซ้าย ซึ่งสันนิษฐานว่าคนส่วนใหญ่ถนัดการใช้มือขวามากกว่ามือซ้าย การเป่าขลุ่ยหรือเป่ามือที่อยู่ด้านบนจะใช้มากกว่ามือที่อยู่ด้านล่าง ในการจับจึงควรจับมือขวาอยู่ด้านบน แต่ถ้านัดมือซ้ายก็ไม่ผิดแต่อย่างใด แต่ก็ควรคำนึงถึงเอกลักษณ์ไว้บ้าง

ระดับเสียงของขลุ่ยเพียงออ ปกติขลุ่ยเพียงออจะทำได้ 12 เสียง เป็นเสียงธรรมดา หรือเสียง

"ต้อ" 7 เสียง คือเสียง โด - ที และเป็นเสียงสูง หรือเสียง "แหบ" 5 เสียง คือเสียง โดสูง – ซอลสูง

●	●	●	●	●	●	●	○	●	●	●	●	รูนิ้วตา
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	1
●	●	●	●	●	●	○	○	●	●	●	●	2
●	●	●	●	●	○	○	○	●	●	●	●	3
●	●	●	●	○	○	○	○	●	●	●	○	4
●	●	●	○	○	○	○	○	●	●	○	○	5
●	●	○	○	○	○	○	○	●	○	○	○	6
●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	7
ต	จ	ม	ฟ	ช	ค	ท	ด	รี	มี	ฟี	ซี	

เป่าไล่ระดับเสียง ตามรูปภาพ

เปิดรูทั้งหมด เสียง โด ถ้าเป่าลมแรงจะเป็นเสียง โด สูง

เปิดรูที่ 1 เสียง เรู ถ้าเป่าลมแรงจะเป็นเสียง เรู สูง

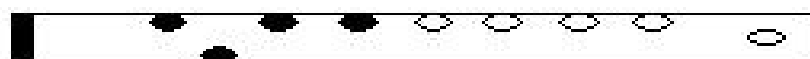
เปิดรูที่ 2 เสียง มี ถ้าเป่าลมแรงจะเป็นเสียง มี สูง

เปิดรูที่ 3 เสียง ฟา ถ้าเป่าลมแรงจะเป็นเสียง ฟา สูง

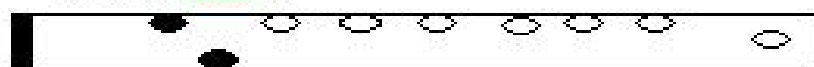
เปิดรูที่ 4 เสียง ซอล ถ้าเป่าลมแรงจะเป็นเสียง ซอล สูง

เปิดรูที่ 5 เสียง ลา

เปิดรูที่ 6 เสียง ที

เปิดรูนิ้วค้ำ เสียง โด สูง

ฝึกเป่าไล่ระดับเสียงขึ้นลง ตามตัวโน้ต ให้ชำนาญ

- - - ค	- - - ร	- - - ม	- - - ฟ	- - - ซ	- - - ล	- - - ท	- - - คั
- - - รั	- - - มั	- - - ฟั	- - - ซั	- - - ซั	- - - ฟั	- - - มั	- - - รั
- - - คั	- - - ท	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร	- - - ค

ปฏิบัติเพลงสองแมปิง (ขลุ่ยเพียงออ)

โน้ตเพลงสองแมปิง

-	+	-	+	-	+	-	+
- - - ซ	- ซ ซ ซ	ล ซ ม ซ	- ล - ค	- - - -	ซ ล ซ คํ	ซ ล ซ คํ	ม ร ซ ม
- ม - ม	- ค ร ม	- ซ - ม	ร ค ม ร	- - - -	ซ ค ร ม	- ซ - ม	ร ค ม ร
- ซ - ล	- คํ - รั	- มํ - รั	- คํ - ล	- ค ร ม	- ซ - ล	ซ ล คํ ล	- ซ - ซ

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ (Rubrics) : ปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย

เรื่อง ปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย ได้ถูกต้องอย่างน้อย 1 เพลง (เดี่ยว)

ประเด็น การประเมิน	ระดับคุณภาพ				คะแนน
	4	3	2	1	
จังหวะ	ผิด 1 ครั้ง	ผิด 2 ครั้ง	ผิด 3 ครั้ง	ผิดมากกว่า 3 ครั้ง	
ทำนอง/ตัว โน้ตถูกต้อง	ผิด 1 ครั้ง	ผิด 2 ครั้ง	ผิด 3 ครั้ง	ผิดมากกว่า 3 ครั้ง	
ความชำนาญ/ มีลูกเล่น เพื่อให้เกิด ความไพเราะ	มีความไพเราะ ระดับ 70 % ขึ้น ไป	มีความไพเราะ ระดับ 60-69 % ขึ้นไป	มีความไพเราะ ระดับ 50-59 % ขึ้นไป	มีความไพเราะ ระดับต่ำกว่า 50 %	
ความมั่นใจ/ ตรงต่อเวลา	ตรงต่อเวลา/ เริ่มต้นสอบปฏิบัติ ทันที หลังให้ สัญญาณเชิญไม่ เกิน 1 นาที	ขึ้นเวทีช้าเกิน 1 นาทีแต่ไม่ เกิน 2 นาที หลังให้ สัญญาณเชิญ	ขึ้นเวทีช้าเกิน 2 นาทีแต่ไม่ เกิน 3 นาที หลังให้ สัญญาณเชิญ	ขึ้นเวทีช้าเกิน 3 นาที หลัง ให้สัญญาณ เชิญ	
รวม คะแนน =					

หมายเหตุ

เกณฑ์การประเมิน

ดีมาก = 4 คะแนน
ดี = 3 คะแนน
พอใช้ = 2 คะแนน
ควรปรับปรุง = 1 คะแนน

ระดับคุณภาพ

ดีมาก = 13 – 16 คะแนน
ดี = 9 – 12 คะแนน
พอใช้ = 5 – 8 คะแนน
การปรับปรุง = 1 – 4 คะแนน

ช่วงคะแนน

เกณฑ์การผ่าน ตั้งแต่ระดับพอใช้ขึ้นไป

แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (คุณธรรม จริยธรรม)

เรื่อง ปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย ได้ถูกต้องอย่างน้อย 1 เพลง (เดี่ยว)

เลข ที่	ชื่อ - นามสกุล	ระดับคุณภาพ					หมายเหตุ
		ความรับผิดชอบ	มีระเบียบวินัย	มีสัมมาคารวะ	ตรงต่อเวลา	รวมคะแนน	
		5	5	5	5	20	

หมายเหตุ

เกณฑ์การประเมิน

ดีมาก = 4 คะแนน
ดี = 3 คะแนน
พอใช้ = 2 คะแนน
ควรปรับปรุง = 1 คะแนน

ระดับคุณภาพ

ดีมาก = 13 – 16 คะแนน
ดี = 9 – 12 คะแนน
พอใช้ = 5 – 8 คะแนน
การปรับปรุง = 1 – 4 คะแนน

ช่วงคะแนน

เกณฑ์การผ่าน ตั้งแต่ระดับพอใช้ขึ้นไป

